

V. Jak se vypořádat s paradoxem vyplývajícím z ustanovení o rozvazovací podmínce?

Pokusme se tedy najít řešení, které nám umožní vybědnout z tohoto bludného kruhu, a které v případě, že je nemovitost již převedena na koupěchtivého, umožní předkupníkovi právo založené mu § 2144 ObčZ realizovat. Klíč k řešení našeho zdánlivého paradoxu hledejme ve smyslu, pro který byl do nového občanského zákoníku § 2145 o rozvazovací podmínce zařazen. Právo vyjít ze smyslu zákona a hledat řešení nikoli paradoxní, nýbrž takové, které povede k dobrému uspořádání práv a povinností, nám dává § 10 ObčZ.

Všechny komentáře k občanskému zákoníku se s odvoláním na důvodovou zprávu k občanskému zákoníku shodují v tom, že ustanovení o rozvazovací podmínce v právní úpravě realizace předkupního práva bylo do občanského zákoníku zařazeno k ochraně dlužníka.¹ Jak bylo již uvedeno, aby povinnost dlužníka nabídnout předkupníkovi nemovitost ke koupi dospěla, musí nejprve uzavřít smlouvu o převodu téže nemovitosti s koupěchtivým. Ve chvíli, kdy tuto smlouvu uzavře, vzniká mu povinnost učinit stejnou nabídku jako koupěchtivému předkupníkovi. A kdyby předkupník na nabídku přistoupil, a nebylo by tu oné rozvazovací podmínky, byl by dlužník současně vázán dvěma smlouvami. Podle jedné smlouvy by měl nemovitost převést na koupěchtivého, podle druhé smlouvy by měl stejnou nemovitost převést na předkupníka. Převést tutéž věc současně dvěma osobám je však neproveditelné. Proto v případě, že předkupník uplatní své právo na převod nemovitosti vůči dlužníkovi, uplatní se rozvazovací podmínka a dlužník je nadále vázán pouze smlouvou s předkupníkem. Z povinnosti převést nemovitost na koupěchtivého je dlužník s pomocí rozvazovací podmínky vyvázán.

Rozvazovací podmínka tedy nastane, uplatní-li předkupník své právo vůči dlužníkovi. To také při postupu, s nímž zákon počítá, předpokládá, že dlužník učiní předkupníkovi nabídku sice po uzavření smlouvy s koupěchtivým, ale ještě před podáním návrhu na vklad ve prospěch koupěchtivého, kdy po uzavření smlouvy s koupěchtivým zůstává dlužník nadále vlastníkem nemovitosti zatížené věcným předkupním právem.

Podají-li však dlužník s koupěchtivým návrh na vklad vlastnického práva k nemovitosti ve prospěch koupěchtivého do katastru nemovitostí ještě předtím, než je vyřešeno, zda předkupník uplatní své předkupní právo, a vlastnické právo ve prospěch koupěchtivého je vloženo, je nesmyslné, aby se uplatnila rozvazovací podmínka, uplatní-li svůj nárok na koupi nemovitosti předkupník vůči koupěchtivému. V této situaci také není potřebné dlužníka chránit rozvazovací podmínkou před současným uzavřením dvou smluv se stejným plněním vůči dvěma osobám, protože dlužník s předkupníkem žádnou smlouvu uzavírat nebude. Nemovitost tak bude převedena nejprve z dlužníka na koupěchtivého, a následně z koupěchtivého na předkupníka, aniž by tu vznikala potřeba chránit dlužníka před uzavřením dvou smluv se stejným plněním vůči dvěma osobám.

Z toho podle mne plyne závěr, že rozvazovací podmínka podle § 2145 ObčZ se uplatní pouze v případě, že předkupník své předkupní právo uplatní vůči dlužníkovi, a neuplatní se, pokud svůj nárok vyplývající z předkupního práva uplatní vůči koupěchtivému. Nepřijmeme-li tento závěr, rozumného a smysluplného řešení realizace věcného předkupního práva k nemovitosti se nedopracujeme. ■

¹ Viz např. Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 125; Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 915 a násl.

RECENZE

Broulík, J., Bartošek, J. Ekonomický přístup k právu. Praha: C. H. Beck, 2015, 216 s.

Právníci a ekonomové spolu ve světě mluví – více než půlstoletí – systematicky a prostřednictvím samostatné disciplíny, jež oba světy zkoumání společnosti propojuje. V České republice se tomu děje zatím bohužel jen částečně. Nová kniha *Ekonomický přístup k právu* má zasloužené ambice tuto skutečnost změnit. Nejde o učebnici, ale mnohavrstevnatou procházku světem na pomezí práva a ekonomie. Autoři chtějí čtenáře zjevně pestrostí témat nalákat ke čtení a k zamýšlení. Poskytují vzhled do způsobu myšlení právníků i ekonomů a poukazují na odlišnosti, ale též podobnosti jejich přístupů, aby mohli ukázat na prostor pro vzájemné obohacení jednotlivých disciplín a následně lepší pochopení společenských problémů (kapitola 1). Značné úsilí věnují vyvrácení mýtů, které panují o ekonomii mezi právní komunitou (jež se brání cizím vlivům více než ekonomové vlivu práva), a vysvětlují, že ekonomie není věda o penězích a nespoutaných atomizovaných egoitech, nýbrž představuje pracovaný přístup k lepšímu pochopení společenských institucí, jejich vnitřního fungování a vlivu na životy lidí

(kapitola 3). Bez porozumění alespoň základním konceptům *Law and Economics*, jako jsou ekonomické incentive v mnoha svých podobách, transakční náklady, Coasův teorém, či bez chápání různých pojetí efektivity, nelze prostě řadě společenských jevů porozumět (kapitola 4).

Autoři správně připomínají domácí historii společné výuky práva a ekonomie (kapitola 7), aby se vyhnuli nesprávnému – jakkoli však častému – argumentu, že ekonomická výbava studentů práv, normotvůrců, ale i soudců, představuje jakýsi cizorodý import z USA a pro našince je vesměs zbytečná. Je samozřejmě pravdou, že existují významné rozdíly ve fungování systému spravedlnosti i rozdíly v právní kultuře mezi Evropou a USA, jež komplikují přímý přenos některých závěrů *Law and Economics* z kontinentu na kontinent (autoři je pečlivě rozebírají v kapitole 6 a stranou nenechávají takové věci, jako jsou kariéra soudců a jejich volnost rozhodovat nebo role akademických institucí). Faktem však zůstává, že naše právnické fakulty zaspaly dobu po listopadu 1989 a (např. na rozdíl od Polska, kapitola 8) významněji ne navázaly ani na své tradice společných vazeb práva a ekonomie ani na vývoj posledního půlstoletí v zahraničí.

Proto bylo v České republice povědomí o mezioborovém přístupu k ekonomii a právu šířeno v minulém dvacetiletí převážně ekonomy a právníci zůstávali vesměs ekonomii a směry řadícími se k *Law and Economics* nedotčeni. Jelikož, jak ukazují výzkumy, mají ekonomové všude na světě pro-tržnější pohled na svět a roli vlády než obecná populace (včetně právníků), vznikl – právě díky této neznalosti závěrů ekonomické vědy a moderním debatám – mezi českými právníky mnohdy mylný dojem, že *Law and Economics* je jakási ideologická zástěrka pro prosazování liberálních postojů. (Autoři tento jev trefně popisují na hodnocení analýz Richarda Epsteina profesorem Pavlem Holländerem, jehož pobuřují některé Epsteinovy závěry, jež však nevyvrací, pouze ideologicky nálepkuje a šmahem odmítá jako nepřijatelné.) Jakkoli se autoři ve své knize sami občas neubránili nemístnému míchání politické filozofie do typologie ekonomických přístupů (viz označení „rakouští libertariáni“; možná i kvůli tomu pak mylně zařazují „chicagského“ profesora Davida Friedmana mezi rakouské ekonomy – on ne každý liberál či libertarián je rakouským ekonomem, a ne každý rakouský ekonom je liberálem), správně poukazují na – pro mnohé možná až překvapivou – pestrost v přístupech k ekonomické analýze práva (kapitola 5). Čtenář se tak dozvídá, že vedle chicagského přístupu, který nyní (spolu) tvoří hlavní proud, máme řadu institucionálních i behaviorálních přístupů, teorii veřejné volby, konstituční ekonomii nebo přístupy evropské provenience, jako jsou německý ordoliberalismus, škola francouzského harmonismu či rakouská škola v čele s Misesem a Hayekem. V rámci těchto přístupů, jak autoři objasňují, se vedou vědecké spory (o po-

jetí efektivnosti, o schopnosti definovat společenský blahobyt, o významu konkurence a podnikatelství, o přípustnosti monopolu, o implikacích informační asymetrie apod.) s dalekosáhlými praktickými dopady na podobu systémů dodávajících zdravotní, vzdělávací, sociální a jiné služby, včetně „služeb dodávání spravedlnosti“. (Rizika vyplývající z neporozumění ekonomii objasňují autoři na příkladech české podoby hodnocení dopadů regulací – RIA – a na analýze vybraných rozhodnutí domácích i zahraničních soudů v závěrečných kapitolách 9 a 10).

A je to až výsledek analýz ohledně výše uvedených sporů o rozsah a formu fungování tržních vztahů a podobu nastavení právního rámce, který konkrétní badatele vede k přijetí či odmítnutí konkrétního (např. reformního) kroku, jehož následné prosazování posouvá společnost směrem k „liberálnímu“ či „sociálně-demokratickému“ ideálu v mnoha jejích podobách. *Law and Economics* ani její jednotlivé přístupy proto nemají ideologickou nálepku, ale jsou nástrojem analýzy. Překračují hranice úzké specializovanosti, obohacují a pomáhají nám chápat složité společenské procesy a předcházet chybám z nevědomosti. Díky Broulíkové a Bartoškové knize získávají čeští právníci i ekonomové dlouhý seznam důvodů, proč spolu zase mluvit. Snad až příště do Prahy znovu přijedou světově proslulí představitelé ekonomického přístupu k právu Guido Calabresi, Richard Epstein nebo Boudewijn Bouckaert, nezůstanou, tak jako v minulosti, v obležení ekonomů, ale dostane se jim zasloužené pozornosti i české právnické obce.

*Prof. Josef Šíma, Ph.D.,
vysoká škola CEVRO Institut, Praha*

JUDIKATURA

SOUDY ČR

Nejvyšší soud České republiky: Vrácení daru po prohlášení konkursu na majetek obdarovaného

§ 246 odst. 1 InsZ
§ 630 ObčZ 1964

Insolvenční zákon ani jiný právní předpis nestanoví, že se dárce nemůže domáhat vrácení daru po prohlášení konkursu na majetek obdarovaného, resp. že výzva k vrácení daru doručená insolvenčnímu správci a obdarovanému po prohlášení konkursu na majetek obdarovaného nemá právní účinky.

Za předpokladu, že obdarovaný vskutku hrubě porušil dobré mravy svým chováním vůči dárce či jeho rodině, dochází k obnově vlastnického práva dárce k předmětu daru okamžikem doručení výzvy k vrácení daru obdarovanému (insolvenčnímu správci), a to s účinky ex nunc. Výzva k vrácení daru je jednostranným adresovaným právním úkonem dárce, k nástupu jejích účinků adresát (obdarovaný, resp. insolvenční správce) nemusí učinit žádný právní úkon.

Důsledkem toho, že prohlášením konkursu na majetek obdarovaného přešlo na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku (obdarovanému), pokud souvisí s majetkovou podstatou, je pouze to, že výzva k vrácení daru učiněná po prohlášení konkursu musí být adresována insolvenčnímu správci.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 24. 11. 2015, sp. zn. 29 ICdo 78/2014

K věci: Soud prvního stupně zamítl žalobu o vyloučení nemovitostí blíže určených ve výroku z majetkové podstaty dlužníka. Odvolací soud k odvolání žalobce rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož výzva k vrácení daru nemohla vyvolat zamýšlené účinky, tj. obnovení vlastnického práva žalobce, neboť v té době byl již dlužník v konkursu a oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností souvisejících s majetkovou podstatou, které přísluší dlužníku, přešly na žalovanou insolvenční správkyni podle § 246 odst. 1 InsZ. Skutečnost, že v projednávané věci byla výzva zaslána i žalované, nemůže podle odvolacího soudu na závěru o její neúčinnosti nic změnit, protože nebyly splněny předpoklady pro vrácení daru.